

КРИТЕРІЙ ТА ПОКАЗНИКИ ДІАГНОСТУВАННЯ СФОРМОВАНОСТІ ФІЗИЧНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Коновалов Д. О.

ВСТУП

В умовах повномасштабної війни з Російською Федерацією, постійного натиску з боку агресора на Збройні сили (далі – ЗС) України в бойових та інших екстремальних ситуаціях, які створюють загрозу життю військовослужбовців, проблема будь-якої їх готовності до бойової та інших видів службової діяльності виходить на перший план, у тому числі й фізична готовність, як складова професійної готовності. Очевидним є той факт, що фізична готовність дає змогу військовослужбовцям бути впевненим у своїх силах, наполегливо і до кінця виконувати бойові завдання за призначенням. Форпостом оборони України виступають Сухопутні війська (далі – СВ) ЗС України, які несуть найтяжкі фізичні труднощі (навантаження) під час проведення оборонного та наступального боїв на території нашої держави. Якість виконання вищевикладених завдань визначається лінійно від сформованості фізичної готовності їх особового складу, насамперед офіцерів, яка згідно зі структурою їх фізичної готовності¹ дає можливість їм успішно виконувати бойові та інші військово-професійні функції за призначенням відповідно до вимог сучасного бою та стійко переносити фізичні навантаження військово-професійної, у тому числі й безпосередньо управлінської та бойової діяльності.

Механізовані війська – це рід військ, який складає основу Сухопутних військ ЗС України. Підрозділи механізованих військ виконують завдання щодо утримання зайнятих районів, рубежів і позицій, відбиття ударів противника, прориву оборони противника, розгрому його військ, захоплення важливих районів, рубежів і

¹ Ягупов Василь, Коновалов Денис. Сутність і зміст фізичної готовності майбутніх офіцерів сухопутних військ до професійної діяльності. *Військова освіта* : зб. наук. пр. Національного університету оборони України. 2022. № 45. С. 283-293.

об'єктів. Вони використовуються для введення в прорив і розвитку успіху на велику глибину, для оточення і розгрому противника, переслідування та виконання інших бойових завдань.

Відтак, згідно з нашим науковим дослідженням і дослідницькими завданнями необхідно визначити сучасний стан сформованості фізичної готовності у майбутніх офіцерів механізованих військ СВ ЗС України (далі – майбутніх офіцерів). Таким чином виникає потреба в розроблені діагностувального інструментарію оцінювання сформованості їх фізичної готовності. Відповідно на цьому етапі обґрунтування критеріїв і показників її діагностування є вкрай актуальною.

1. Виникнення передумов проблеми та формулювання формування фізичної готовності майбутніх офіцерів Сухопутних військ

Зазначимо, що науковою спільнотою фізична готовність взагалі та військовослужбовців, у тому числі й безпосередньо майбутніх офіцерів, практично, не досліджувалась, оскільки є тільки поодинокі наукові напрацювання з цієї проблеми. Наприклад, В. В. Пронтенко зі співавторами наголошують, що «...фізична готовність фахівців технічного профілю передбачає не максимально високий рівень розвитку переважно однієї якої-небудь фізичної якості або рухової навички, а їх всебічність та оптимальність стосовно специфіки військово-професійного навчання курсантів та їх майбутньої професійної діяльності»² О. О. Старчук розуміє формування фізичної готовності майбутніх фахівців як процес переходу їх організму з одного стану в інший, що відбувається за рахунок прогресивних функціональних, морфологічних і біохімічних змін в організмі. При цьому науковці слушно наголошують про відмінність фізичної готовності офіцерів різних видів і родів військ, а також різних спеціальностей³; О. Д. Гусак обґрунтував програму

² Пронтенко В. В., Федченко О. С., Корнійчук Ю. М., Крук О. М., Запорожанов О. М., Сіваков В. П., Костюшко І. А., Плющакова О. В. Формування фізичної готовності курсантів до професійної діяльності у процесі спеціальної фізичної підготовки. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2021. №6(137). С. 92-96. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.6\(137\).22](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.6(137).22)

³ Старчук О. О. Педагогічні умови формування фізичної готовності майбутніх офіцерів до професійної діяльності у процесі військово-професійної підготовки. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2010. Вип. 3. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadsps_2010_3_13.

формування психофізичної готовності військовослужбовців аеромобільних підрозділів до професійної діяльності шляхом удосконалення занять із подолання перешкод⁴.

Отже, наукових напрацювань з проблеми статті обмаль, що свідчить про необхідність її розв'язання.

Вважаємо, що фізична готовність майбутніх офіцерів механізованих військ – це їх фізичний стан як військових професіоналів, який дає можливість їм успішно виконувати бойові та інші військово-професійні функції за призначенням відповідно до вимог сучасного бою та стійко переносити фізичні навантаження військово-професійної, у тому числі й безпосередньо управлінської та бойової діяльності.

З урахуванням вищесказаного та відповідно до змісту нашого наукового дослідження формування фізичної готовності майбутніх офіцерів суттєво залежить від певних компонентів – від ціннісного до суб'єктного. У зв'язку з цим цей напрям є орієнтиром для подальшої експериментальної роботи з ними, що спонукає нас до чіткого визначення критеріїв і показників, за якими можна діагностувати результати педагогічного експерименту.

Вважаємо, що критерії і показники діагностування сформованості фізичної готовності майбутніх офіцерів мають бути пов'язаними зі змістом їх професійної діяльності та реалізацією управлінської функції як майбутнього військового фахівця. Розуміння критерію в наукових (філософських, психолого-педагогічних, мовознавчих) джерелах зводиться до представлення його як ознаки, мірила, основи, правила, за яким здійснюється оцінювання будь-чого відповідно до пред'явлених вимог.

У тлумачному словнику української мови критерій розглядається як «засіб судження, підстава для оцінювання, визначення або класифікації чогось; мірило»⁵. С.У. Гончаренко визначав «критерій» як «ознаку, на основі якої здійснюється оцінка будь-чого; мірило»⁶.

«Критерій оцінювання у військово-педагогічному дослідженні – це конкретний параметр, за допомогою якого оцінюють предмет

⁴ Гусак О. Д. Формування психофізичної готовності військовослужбовців аеромобільних підрозділів до професійної діяльності у процесі фізичної підготовки: автореф. дис. ... канд. фіз. вих. / 24.00.02. Львів, 2012. 22 с.

⁵ Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.

⁶ Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження. Методологічні поради молодим науковцям. Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. 278 с.

військово-педагогічного дослідження та його складові, тобто це головні параметри діагностування його результативності, з'ясування статистичної достовірності отриманих експериментальних результатів»⁷.

Мірою прояву критерію, його якісною та кількісною характеристикою, за якою визначають різні стани об'єкта, є *показник*, значення якого в словникових джерелах надається як свідчення, доказ, ознака чого-небудь, тобто показник критерію (індикатор, ознака) – це деяка величина або якість критерію, міра прояву критерію; кількісна або якісна характеристика, за якою визначають різні стани об'єкта, а в нашому дослідженні – про сформованість фізичної готовності курсантів як майбутніх офіцерів.

Вважаємо, що наукове визначення критеріїв і показників діагностування сформованості фізичної готовності майбутніх офіцерів є важливим дослідницьким завданням як в теоретичному, так і в практичному аспектах. Слід зазначити, що до критеріїв необхідно сформулювати чіткі вимоги. Наприклад, такі: «об'єктивність, тобто відображення ознак, притаманних предмету, який досліджується, незалежно від свідомості та волі суб'єкта дослідження; відображення суттєвих ознак предмета діагностування; стійкість і постійність досліджуваних ознак; зв'язок із цілями, завданнями, функціями та змістом конкретного... дослідження; безпосередній зв'язок між метою і кінцевим результатом досліджуваного явища»⁸.

Отже, в загальному розумінні критерій – це важлива й визначальна ознака досліджуваного явища чи процесу, що характеризує основні його якісні аспекти явища та найголовніше – сутність, оскільки він у найбільш загальному вигляді є більш стабільним і стійким, тобто наділені властивістю багаторазового використання. Н. Б. Вербин слушно вважає, що «вибір критерію оцінювання педагогічного явища одночасно має припускати вибір найбільш оптимальних (раціональних) показників, які мають

⁷ Ягунов В. В. Теорія і методологія військово-педагогічних досліджень: підручник. К. : НУОУ імені Івана Черняхівського, 2019. 444 с.

⁸ Бойко О. В. Формування готовності до управлінської діяльності у майбутніх магістрів військово-соціального управління: дис. ...канд. пед. наук: 13.00.04 / О.В. Бойко; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. Київ, 2005. 244 с.

достатньо повно характеризувати рівень розвиненості професійної витривалості»⁹.

Діагностичне дослідження сформованості фізичної готовності майбутніх офіцерів механізованих військ СВ має бути спрямоване на з'ясування її дійсного стану. Водночас, як свідчить військовий досвід, відсутність у курсантів як майбутніх офіцерів мотивації досягти високого рівня фізичної готовності до професійної діяльності негативно позначається на результативності виконання ними в майбутньому спеціальних, у тому числі й бойових завдань.

З метою визначення стану сформованості фізичної готовності майбутніх офіцерів доцільно проводити констатувальний експеримент, основним завданням якого є визначення сучасного стану її сформованості та визначення перспектив проведення формувального експерименту.

2. Критерії та показники діагностування сформованості фізичної готовності

Для всебічного, контекстного та комплексного формування їх фізичної готовності як суб'єктів військово-професійної діяльності, для становлення військовими професіоналами та фахівцями, які водночас необхідні для успішного виконання ними функціональних обов'язків за посадою, з урахуванням провідних правил системного, компетентнісного, контекстного, андрагогічного та суб'єктно-діяльнісного методологічних підходів виокремлюємо ціннісно-мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, індивідуально-психічний і суб'єктний її компоненти та відповідно до них ціннісно-мотиваційний, інтелектуальний, діяльнісний, індивідуально-психічний і суб'єктний критерії діагностування сформованості її компонентів (табл. 1) на основі використання багаторівневого аналізу.

⁹ Вербин Н. Б. Розвиток професійної витривалості майбутніх магістрів військового управління у процесі оперативно-тактичної підготовки : дис. ...канд. пед. наук: 13.00.04 / Національний університет оборони України імені Івана Черняховського. Київ, 2019. 299 с.

Таблиця 1

**Критерії та показники діагностування сформованості
фізичної готовності майбутніх офіцерів Сухопутних військ**

<i>Компоненти фізичної готовності</i>	<i>Критерії вимірювання</i>	<i>Показники вимірювання</i>	<i>Методи та методики вимірювання</i>
1	2	3	4
Ціннісно-мотиваційний	Ціннісно-мотиваційний	Цінності	Методика С. Бубнова «Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості»
		Мотивація до майбутньої військово-професійної діяльності	Методика К. Забір в модифікації А. Реана «Діагностика мотивації професійної діяльності»
Когнітивний	Інтелектуальний	Знання про майбутню військово-професійну діяльність	Авторська методика. Тест на визначення рівнів сформованості знань досліджуваних інструкції з фізичної підготовки в системі МО України № 225 від 05.08.2021 року
		Теоретичні та практичні знання фізичної підготовленості та готовності	Авторська методика. Тест на визначення рівнів теоретичних і практичних знань щодо сформованості фізичної підготовленості та готовності майбутніх офіцерів.
		Знання щодо методичних прийомів, методик і засобів підтримання фізичної готовності курсантів	Авторська методика. «Тест щодо методичних прийомів, методик і засобів визначення рівнів знань щодо засобів підтримання фізичної готовності майбутніх офіцерів»
Поведінково-діяльнісний	Діяльнісний	Загальна контрольна вправа на єдиній смузі перешкод (ЗКВ 400 м)	Авторська методика. «Перевірка рівня сформованості якостей відповідно до інструкції з фізичної підготовки в системі МО України № 225 від 05.08.2021 року»
		Марш-кидок на 5 (10) км	Авторська методика. «Перевірка рівня сформованості якостей відповідно до інструкції з фізичної підготовки в системі МО України № 225 від 05.08.2021 року»
		Рукопашний бій	Авторська методика. «Перевірка рівня сформованості якостей відповідно до інструкції з фізичної підготовки в системі МО України № 225 від 05.08.2021 року»
		Плавання в обмундируванні зі зброєю	Авторська методика. «Перевірка рівня сформованості якостей відповідно до інструкції з фізичної підготовки в системі МО України № 225 від 05.08.2021 року»

Продовження таблиці 1

1	2	3	4
Індивідуально-психічний	Психологічний	Різні види витривалості	Авторська методика. Нормативи відповідно до інструкції з фізичної підготовки в системі МО України № 225 від 05.08.2021 року
		Фізична якість: сила, швидкість, спритність	Авторська методика. «Перевірка рівня сформованості якостей відповідно до інструкції з фізичної підготовки в системі МО України № 225 від 05.08.2021 року»
Суб'єктний	Суб'єктний	Суб'єктність	Методика М. Щукиної «Оцінка рівня розвиненості суб'єктності особистості»
		Відповідальність	Тест-опитувальник. Методика Дж. Роттера «Локус контролю». Тест на відповідальність
		Самооцінка	Тест-опитувальник. Методика Дембо-Рубінштейна (чи В. Стефансона) «Самооцінка особистості»
		Рефлексивність	Методика А. Карпова «Оцінка рефлексивності»

Ціннісно-мотиваційний критерій, зміст якого складають такі показники: цінності та мотивація, вкрай необхідний, оскільки смисл цінностей в освіті полягає насамперед у тому, що вони формують систему значень, принципів, норм, канонів та ідеалів, які визначають цінність освіти в суспільстві, регулюють взаємодію суб'єктів в освітній сфері і формують ціннісний компонент у структурі навчальної діяльності тих, хто набуває певну освіту. Зміст цього критерію відображає насамперед ціннісне ставлення майбутнього офіцера до військового фаху, до ЗС України та до сприйняття самого себе суб'єктом військово-професійної діяльності, що насамперед визначають його потреби, мотиви і мотивацію військово-професійної діяльності, а все разом складас підвалину формування професійної компетентності, у тому числі й формування фізичної готовності.

Цінності – це усвідомлення цінності сформованості фізичної готовності для ефективності професійної діяльності, прагнення до постійного розвитку та саморозвитку, бажання сумлінно працювати з військовослужбовцями як майбутнього офіцера/командира, збереження професійного здоров'я. Ціннісною підвалиною є служіння своїй державі та народу України як військовому професіоналу. Майбутній офіцер – це лідер, взірць, який має бути завжди принциповим незалежно від обставин, порядним і

підкуватись за свій підпорядкований особовий склад. Цінності визначають його ставлення до військової служби, до особового складу, до військово-професійної діяльності і до самого себе як до військовослужбовця, а також – до занять з фізичної підготовки. Ціннісна складова відіграє ключову роль у формуванні фізичної готовності майбутніх офіцерів, оскільки вона визначає смисл їх цілеспрямованого, системного, систематичного, послідовного, контекстного та наполегливого зайняття фізичною культурою і спортом як майбутніх військових професіоналів, викарбовує однозначно позитивне ставлення до формування своєї фізичної готовності як суб'єкта екстремального – військово-професійного – виду діяльності.

З метою дослідження ціннісно-мотиваційного компонента визначаємо ціннісно-мотиваційний критерій, який має такий показник як цінності. Для його дослідження обираємо методику С.С. Бубнової «Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості», яка дає визначення реалізації ціннісних орієнтацій майбутніх офіцерів у реальних умовах їх життєдіяльності. Вона дає можливість досліджувати, чи дійсно у них є прагнення займатись фізичною культурою, чи є цінності до систематичного, наполегливого зайняття фізичною культурою і спортом, чи позитивне ставлення до формування своєї фізичної готовності.

Мотивація. Це сукупність, система психічно різнорідних чинників поведінки та діяльності майбутніх офіцерів, що детермінує їх поведінку і діяльність як майбутнього суб'єкта військово-професійної діяльності, у тому числі й формування своєї фізичної готовності як військового професіонала. Офіцер як професіонал і суб'єкт фахової діяльності завжди має бути підтягнутий, фізично розвинутий і вмотивований до досягнення кращих результатів у військово-професійній і фаховій діяльності. Вмотивований майбутній офіцер, як правило, перевершує за ефективністю діяльності своїх колег, можливо більш здатних, але менш вмотивованих чим ніж сам. При сформованості цього компонента всі інші формуються значно усвідомлено та швидко. Відповідно, у нашому дослідженні основна мета – це з'ясування мотивів і цілей щодо формування фізичної готовності майбутніх офіцерів. Зробимо це за допомогою методики К. Заміра в модифікації А. Реана «Діагностика мотивації професійної діяльності». У нашому дослідженні застосовуємо для діагностування мотивації до занять

фізичною культурою та спортом, що складають духовну підвалину формування їх фізичної готовності до військово-професійної діяльності.

Інтелектуальний критерій дає можливість з'ясувати обізнаність й пізнання майбутніх офіцерів військово-професійної дійсності, володіння певною сукупністю теоретичних і практичних знань, на яких ґрунтуються основи їх фізичної готовності, що містить професійні контекстні знання про свою майбутню військово-професійну діяльність, особливо в нестандартних ситуаціях, вплив її несприятливих чинників на фізичний стан офіцера та його практичні знання щодо різних прикладних форм, методів і засобів формування своєї фізичної здатності та готовності до військово-професійної діяльності як її суб'єкта.

Показниками когнітивного критерію є такі.

Знання про майбутню військово-професійну діяльність є першим показником цього критерію. Він дає можливість з'ясувати сформованість знань у досліджуваних, які їм необхідні для виконання військово-професійних завдань. Мати знання важливо, оскільки це забезпечує їх обізнаність, розуміння ролі і місця майбутнього офіцера/фахівця в Сухопутних військах, а також необхідність сприйняття сутності своєї фізичної готовності до військово-професійної діяльності.

Отже, для визначення знань про майбутню військово-професійну діяльність будемо використовувати авторський тест на визначення знань досліджуваних, який складений нами згідно з інструкцією з фізичної підготовки в системі МО України № 225 від 05.08.2021 року.

Другий показник – *це теоретичні та практичні знання фізичної підготовленості та готовності курсантів*. Знання про фізичну підготовленість і готовність, їх набуття та формування впливають на процес становлення їх військово-професійного світогляду як суб'єктів екстремального виду діяльності. Для цього плануємо використовувати авторську методику – тест на визначення рівнів теоретичних і практичних знань досліджуваних щодо фізичної підготовленості та готовності майбутніх офіцерів.

Третій показник – *знання щодо методичних прийомів, методик і засобів підтримання фізичної готовності майбутніх офіцерів*. Насамперед їм необхідно знати методики підтримання своєї фізичної готовності, мати практичні знання щодо застосування методичних прийомів, методик і засобів формування та підтримання. Ці знання

об'єднують сукупність їх знань про суть і специфіку впливу військово-професійної діяльності на свій фізичний стан і навпаки. Сформованість цього компонента є результатом активної розумової діяльності майбутніх офіцерів, що містить певний обсяг знань (ширина, глибина, система) щодо своєї фізичної готовності й необхідності її цілеспрямованого формування в ВВНЗ, стиль практичного мислення щодо своєї фізичної підготовленості до майбутньої військово-професійної діяльності. Для їх вимірювання буде застосовуватиметься авторська методика – тест на визначення рівнів системи знань досліджуваних щодо своєї фізичної готовності та практичні методичні знання щодо методичних прийомів, методик і засобів діагностування сформованості фізичної готовності.

Діяльнісний критерій оцінювання сформованості фізичної готовності майбутніх офіцерів демонструє їх фізичну здатність до успішної реалізації посадових компетенцій у складних умовах військово-професійної діяльності, успішно застосовувати на практиці здобуті знання зі фізичної підготовки, сформовані практичні фізичні навички та вміння, здатність підтримувати свою фізичну працездатність і готовність в екстремальних умовах діяльності, здійснювати самоаналіз її сформованості, стійко переносити фізичні навантаження та їх контролювати та корегувати.

Показники діяльнісного критерію є такі.

Загальна контрольна вправа на єдиній смузі перешкод (ЗКВ 400 м). Вкрай важливий показник для майбутнього офіцера, який охоплює його фізичну і фізіологічні сфери, сприяє результативності військово-професійної діяльності в надскладних умовах за рахунок подолання різновидів фізичної втоми, стресу, напружень та інших негативних чинників військової служби. Для оцінювання буде використовуватися авторська методика «Перевірка рівня сформованості якостей відповідно до інструкції з фізичної підготовки в системі МО України № 225 від 05.08.2021 року».

Другий показник – *марш кидок на 5 (10) км*. Їх сформованість передбачає удосконалення та доведення до автоматизму професійно важливих військово-прикладних навичок, умінь, виховання морально-вольових якостей, досягнення бойової згуртованості підрозділів шляхом комплексного виконання військово-прикладних вправ у пересуванні по пересіченій місцевості, подоланні штучних і природних перешкод, метаннях гранат тощо. Здатність виконувати складні за координацією рухи, здійснювати рухові дії за мінімальний час.

Сформованість цих фізичних якостей свідчить про прикладну практичну фізичну готовність офіцера до майбутньої професійної діяльності як суб'єкта екстремального виду діяльності.

Третій показник – *прийоми рукопашного бою (сутички)*. Рукопашний бій у ЗС України є одним із розділів фізичної підготовки. Заняття з рукопашного бою спрямовані на набуття військовослужбовцями навичок і вмінь із застосування прийомів рукопашної сутички з противником, холодної або вогнепальної зброї, а також розвиток швидкості в діях, виховання сміливості та рішучості, впевненості у своїх силах, ініціативності та спритності.

Сформованість цього уміння передбачає розвиток і вдосконалення фізичних і спеціальних якостей, виховання у майбутніх офіцерів вольових якостей, упевненості у власних силах.

Четвертий показник – *плавання в обмундируванні зі зброєю*. Цей показник спрямований на з'ясування сформованості навичок і вмінь військово-прикладного плавання, виховання витривалості і самовладання при перебуванні у воді, розвиток загальної витривалості як майбутнього офіцера.

Психологічний критерій оцінювання сформованості фізичної готовності майбутніх офіцерів важливий, бо він необхідний для аналізу їх емоційного та психічного стану. Природною передумовою індивідуальних особливостей фізичної сформованості та розвиненості кожного офіцера є, з одного боку, спадкові та природжені біологічні особливості будови та функції організму, а з іншого – фізичні якості як військового професіонала, які підсилюють або зменшують як загальну, так і прикладну фізичну готовність офіцера до військово-професійної діяльності в фізично складних умовах специфічного професійного буття.

Показники психологічного критерію.

Різні види витривалості. Їх сформованість дає можливість підтримувати високий рівень працездатності досить тривалий час, забезпечує можливість переносити великі обсяги навантажень в ході виконання бойових завдань. Для оцінювання буде використовуватися авторська методика «Перевірка рівня сформованості якостей відповідно до інструкції з фізичної підготовки в системі МО України № 225 від 05.08.2021 року».

Другий показник – *фізичні якості – сила, швидкість, спритність*. Їх сформованість передбачає наявність фізичних навичок, умінь, здатностей фізичної готовності майбутнього офіцера. Здатність виконувати складні за координацією рухи, здійснювати рухові дії за мінімальний час. Їх сформованість свідчить про прикладну практичну фізичну готовність до майбутньої професійної діяльності офіцера як суб'єкта екстремального виду діяльності. Для їх вимірювання буде використовуватися авторська методика «Перевірка рівня сформованості

якостей відповідно до інструкції з фізичної підготовки в системі МО України № 225 від 05.08.2021 року».

Для вимірювання сформованості сили буде використовуватись вправа № 14 – підтягування на перекладині. Для швидкості буде використовуватись вправа № 25 – біг на 100 м (або човниковий біг 10x10 м). Для вимірювання сформованості спритності буде використовуватись вправа № 10 – зіскок махом назад (назад з поворотом на 90 градусів) на перекладині.

Суб'єктний критерій оцінювання сформованості фізичної готовності майбутніх офіцерів відображає їх професійне ставлення до цього процесу, як суб'єктів військово-професійної діяльності, до свого військового фаху, розуміння ними фізичних труднощів у військово-професійній діяльності, свідому орієнтованість на формування і підтримання своєї фізичної готовності до військово-професійної діяльності як її суб'єкта. Здатність сприймати себе, з одного боку, суб'єктом військово-професійної діяльності, а з іншого – цілеспрямовано та свідомо формувати свою фізичну готовності як офіцера. Професійна самосвідомість майбутніх офіцерів дає можливість їм оцінювати власні фізичні знання, зрозуміти самих себе як військового професіонала, визначити напрям подальшого фізичного розвитку. Усвідомлення майбутніми офіцерами необхідності формування та підтримання своєї фізичної готовності, об'єктивно її оцінювати, здатність визначити та підтримувати свій фізичний стан як військового професіонала і враховувати його у процесі формування своєї фізичної готовності.

Показники суб'єктного критерію.

Суб'єктність – інтегрований прояв професійної суб'єктності майбутніх офіцерів, що проявляється в усвідомленні та сприйманні ними самих себе як суб'єктів військово-професійної діяльності; цей прояв включає такі їх якості як автономність, самостійність, професійну суб'єктність і самодостатність. Ці якості та прояви дуже важливі, навіть вирішальні для фахової самоактуалізації для майбутніх офіцерів, оскільки вони забезпечують сприймання самих себе як військового професіонала. Для її діагностування використовуватимуся методика М. Щукиної «Оцінка рівня розвиненості суб'єктності особистості»).

Відповідальність – це здатність майбутніх офіцерів як військових фахівців, які працюють у системі «людина-людина», що зумовлює свідоме ставлення ними стратегічних і поточних завдань передовсім перед самим собою, здатність прогнозувати шляхи їх творчого та контекстного вирішення та підтримувати суб'єкт-суб'єктні взаємини з іншими військовослужбовцями. Лише за умови почуття власної

відповідальності перед особовим складом, усвідомлення поставленої мети як військового професіонала – формується здатність до занять із фізичної підготовки і спорту. Для її діагностування використовуватиметься тест-опитувальник (Тест на відповідальність). Важливо розрізнити, в першу чергу, соціально зрілу особистість від незрілої в соціальному плані людини. Розрізнення, введене Джуліаном Роттером, стосується протиставлення внутрішніх і зовнішніх причин, що зумовлюють контролювання суб'єктом результатів своєї діяльності.

Самооцінка – елемент самоставлення, підструктура особистості, яка дає можливість з позиції власного розуміння критично оцінювати свої дії, вчинки, ставлення, емоційний стан¹⁰. Вона бере участь у регуляції поведінки й діяльності будь-якого фахівця і відображає своєрідність його внутрішнього світу. Від самооцінки кожного фахівця залежать взаємовідносини між іншими людьми, критичне ставлення до своїх успіхів і невдач. У зв'язку з цим вона має значний вплив на формування фізичної готовності майбутніх офіцерів. Для її вимірювання використовуватиметься тест-опитувальник – методика Дембо-Рубінштейна «Самооцінка особистості»). Так, наприклад, завищена самооцінка може підтверджувати особистісну незрілість, невміння правильно оцінювати результати своєї діяльності як військового фахівця, порівнювати себе з іншими офіцерами.

Рефлексивність – це здатність аналізувати свої дії і вчинки, критично усвідомлювати свої особливості, бачити свої можливості у саморегуляції своєї діяльності і поведінки. Рефлексивний аналіз включає з'ясування сутності та причин явищ і процесів, що призвели до того чи іншого результату своєї професійної діяльності. Вона забезпечує такі найважливіші процеси самопізнання як самосприйняття, самоспостереження, самоаналіз і самоосмислення. Ступінь рефлексивності офіцера визначає і ступінь об'єктивності його знань про себе, оскільки саме неоднозначність і не категоричність суджень про себе дає можливість вести внутрішній діалог, обговорення з самим собою своєї особистості та з'ясування її цінностей. Найважливішим змістом рефлексивності у самопізнанні є здатність офіцера до критичного осмислення своїх особливостей і можливостей. Рефлексивність, перш за все, потрібна, на думку науковців, у тих випадках, коли потрібно вирішувати будь-які життєві завдання, приймати рішення в критичних ситуаціях професійної діяльності¹¹. Це, насамперед, усвідомлення поставленої

¹⁰ Педагогічна майстерність: підручник / І.А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос (1997). та ін.; за ред. І. А. Зязюна. К. : Вища шк., 349 с.

¹¹ Yahunov Vasyl, Kyrychenko Olena. Diagnostic competence of future officers –

мети. Її будемо вимірювати за допомогою методики А. Карпова – «Оцінка рефлексивності», яка дає можливість з'ясувати здатність досліджуваних осмислювати власний досвід із метою розуміння, оцінювання та обґрунтування власних переконань, дій, вчинків.

ВИСНОВКИ

Вважаємо, що фізична готовність майбутніх офіцерів механізованих військ – це їх фізичний стан як військових професіоналів, який дає можливість їм успішно виконувати бойові та інші військово-професійні функції за призначенням відповідно до вимог сучасного бою та стійко переносити фізичні навантаження військово-професійної, у тому числі й безпосередньо управлінської та бойової діяльності.

З урахуванням вищесказаного формування фізичної готовності майбутніх офіцерів суттєво залежить від певних компонентів – від ціннісного до суб'єктного. У зв'язку з цим цей напрям є орієнтиром для подальшої експериментальної роботи з ними, що спонукає нас до чіткого визначення критеріїв і показників, за якими можна діагностувати результати педагогічного експерименту.

Обґрунтування критеріїв і показників діагностування фізичної готовності майбутніх офіцерів на констатувальному та формувальному етапах педагогічного експерименту є актуальною науково-педагогічною проблемою, над вирішенням якої працюють вітчизняні й зарубіжні науковці. Аналіз наукових джерел уможливив з'ясування змісту основних понять педагогічного дослідження – «критерій», «показник». Виокремленні критерії та показники для проведення комплексного діагностувального вивчення сформованості фізичної готовності майбутніх офіцерів охоплюють всі аспекти її прояву – ціннісно-мотиваційний, інтелектуальний, діяльнісний, психологічний і суб'єктний. Врахування їх при плануванні діагностувального дослідження є найбільш доцільним для отримання повного уявлення про рівень її сформованості та в подальшому спланувати заходи по її цілеспрямованому формуванню, розвитку та вдосконаленню.

Перспективи подальших наукових досліджень – визначення методів, методик і засобів діагностування кожного показника сформованості фізичної готовності у майбутніх офіцерів СВ ЗС України.

АНОТАЦІЯ

У статті обґрунтовано зміст понять «критерії» та «показники» щодо діагностування сформованості фізичної готовності майбутніх офіцерів Сухопутних військ до професійної діяльності. Проаналізовано наукові підходи зарубіжних і вітчизняних науковців щодо її визначення, обґрунтовано загальні вимоги до критеріїв оцінювання у педагогічних дослідженнях. Вибір відповідних критеріїв і показників здійснено з урахуванням специфіки та характеру їх військово-професійної діяльності та її фізичного аспекту. На основі узагальнення наукових джерел із проблеми статті, із урахуванням основних наукових підходів до діагностування особистісної, професійної та психологічної видів готовності військовослужбовців до військово-професійної діяльності зі дотриманням провідних правил системного, компетентнісного, контекстного, андрагогічного та суб'єктно-діяльнісного методологічних підходів до їх військово-професійної підготовки в ВВНЗ обґрунтовано критерії діагностування сформованості фізичної готовності майбутніх офіцерів механізованих військ Сухопутних військ Збройних сил України – ціннісно-мотиваційний, інтелектуальний, діяльнісний, психологічний і суб'єктний. Для кожного критерію підібрані відповідні показники.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження. Методологічні поради молодим науковцям. Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. 278 с.
2. Ягупов Василь, Коновалов Денис. Сутність і зміст фізичної готовності майбутніх офіцерів сухопутних військ до професійної діяльності. *Військова освіта* : зб. наук. пр. Національного університету оборони України. 2022. №45. С. 283-293.
3. Пронтенко В. В., Федченко О. С., Корнійчук Ю. М., Крук О. М., Запорожанов О. М., Сіваков В. П., Костюшко І. А., Плющакова О. В. Формування фізичної готовності курсантів до професійної діяльності у процесі спеціальної фізичної підготовки. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2021. №6(137). С. 92-96. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.6\(137\).22](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.6(137).22)
4. Старчук О. О. Педагогічні умови формування фізичної готовності майбутніх офіцерів до професійної діяльності у процесі військово-професійної підготовки. *Вісник Національної академії*

Державної прикордонної служби України. 2010. Вип. 3. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2010_3_13.

5 Ягупов В. В. Теорія і методологія військово-педагогічних досліджень: підручник. К. : НУОУ імені Івана Черняхівського, 2019. 444 с.

6. Бойко О. В. Формування готовності до управлінської діяльності у майбутніх магістрів військово-соціального управління: дис. ...канд. пед. наук: 13.00.04 / О.В. Бойко; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. Київ, 2005. 244 с.

7. Вербин Н. Б. Розвиток професійної витривалості майбутніх магістрів військового управління у процесі оперативно-тактичної підготовки : дис. ...канд. пед. наук: 13.00.04 / Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського. Київ, 2019. 299 с.

8. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.

9. Гусак О. Д. Формування психофізичної готовності військовослужбовців аеромобільних підрозділів до професійної діяльності у процесі фізичної підготовки: автореф. дис. ... канд. фіз. вих. / 24.00.02. Львів, 2012. 22 с.

10. Педагогічна майстерність: підручник / І.А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос (1997). та ін.; за ред. І. А. Зязюна. К. : Вища шк., 349 с.

11. Yahupov Vasyl, Kyrychenko Olena. Diagnostic competence of future officers – specialists in speaking and sport of the armed forces of Ukraine: concepts, contents and content. *Innovative Solutions In Modern Science*. May № 1(53), 2022. DOI: 10.26886/2414-634X.1(53)2022.2.

Information about the author:

Konovalov Denys Olehovych,

PhD Student at the Research Department for the Development of Physical Education, Special Physical Training and Sports of the Educational and Scientific Institute of Physical Culture and Sports and Health Technologies

The National Defence University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskyi
Povitroflotskyi Avenue, 28, Kyiv, 03049, Ukraine